

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงาน
เรื่อง "การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยได้มาตรฐานตามระบบ GAP"
วันศุกร์ที่ 27 สิงหาคม 2553
ณ ห้องประชุมปฏิบัติการ ชั้น 2 ศาลากลางจังหวัดเพชรบุรี

สำนักงาน ก.พ.ร. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้เล็งเห็นความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) ระหว่างหน่วยงาน จึงได้จัดให้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่อง "การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยได้มาตรฐานตามระบบ GAP (Good Agriculture Practice)" ระหว่างกลุ่มจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ จังหวัดนครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลุ่มจังหวัดให้เกิดการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง

ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการปลูกพืชทางการเกษตรให้ได้มาตรฐานตามระบบ GAP ดังนี้

คำว่า "GAP" ย่อมาจากคำว่า "Good Agricultural Practice" หมายถึง แนวทางในการทำการเกษตร เพื่อให้ได้

- 1) ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด
- 2) มีขบวนการผลิตที่มีความปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค
- 3) มีการใช้ทรัพยากรที่เกิดประโยชน์สูงสุด
- 4) ก่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร และ
- 5) ไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เป็นระบบที่สร้างผลผลิต

ตรงตามมาตรฐานคุณภาพที่ตลาดต้องการ โดยเกษตรกรจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำที่ถูกต้อง ตั้งแต่การเพาะปลูก จนถึงการเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อ และการขนส่งเพื่อจำหน่าย เพื่อป้องกันปัญหาเกี่ยวกับการตกค้างของสารกำจัดศัตรูพืช และเชื้อโรคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายสุดท้าย คือ ผลผลิตที่ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค ดังนั้น ในการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อให้ได้มาตรฐานตามระบบ GAP เกษตรกรจะต้องดูแลทุกกระบวนการตั้งแต่การใช้น้ำจะต้องใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่สะอาด พื้นที่ในการผลิตต้องไม่มีเชื้อโรคและสารพิษ กรรมวิธีในการเก็บรักษาปุ๋ยและสารเคมีต้องมีความถูกต้อง การเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องเป็นไปตามระยะเวลา นอกจากนี้ระบบ GAP จะดูไปถึงการแปรรูป เช่น น้ำพริก จะดูว่าพริกที่นำมาใช้ในการทำน้ำพริกมาจากไหน มีความปลอดภัยหรือไม่มีการปนเปื้อนการผลิตอย่างไร เป็นต้น

จังหวัดสมุทรสงคราม มีสินค้าเกษตรที่สำคัญ คือ **ส้มโอ**

ดังนั้น แนวทางในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยให้ได้มาตรฐานตามระบบ GAP ของทางจังหวัดสมุทรสงคราม คือ มีการดูแลเพื่อรักษาคุณภาพของส้มโอให้เป็นไปตามมาตรฐานทุกขั้นตอน ตั้งแต่ส้มโอเริ่มต้นติดดอกจนกระทั่งเป็นผลส้มโอที่สมบูรณ์ โดยเทคนิคในการทำให้ส้มโอมีรสชาติหวาน คือ การใส่ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยซีแตดนาเกลือ

ในช่วงที่ส้มโอกำลังติดดอก ทั้งนี้เพราะในปุ๋ยซีแตดนาเกลือจะมีโซเดียมและโพแทสเซียมที่ช่วยให้ส้มโอมีรสชาติที่หวาน แต่หากใส่ปุ๋ยซีแตดนาเกลือมากเกินไป จะทำให้ปลายใบส้มโอไหม้ ดังนั้นในช่วงแรกที่ส้มโอมีการติดดอก เกษตรกรไม่ควรใส่ปุ๋ยซีแตดนาเกลือมากเกินไป

** ปุ๋ยซีแตดนาเกลือ คือ ดินที่ลอกออกก่อนทำนาเกลือ เกิดจากน้ำที่หมักหลังจากที่ไม่ได้ทำนาเกลือ นานแล้ว ซึ่งจะมีกลิ่นเหม็นเน่ามาก เนื่องจากสาหร่าย ตะไคร่น้ำ มีจุลินทรีย์อยู่มาก เมื่อผสมผสานกันจะทำให้ดินร่วนซุยดี เมื่อใส่ลงไป ในผลไม้ ผัก หรือกล้วยไม้ จะทำให้ผลไม้หรือผักหวานมากๆ และกล้วยไม้ก็จะงามและอยู่ทน ปัจจุบันจังหวัดสมุทรสงครามมีรายได้จากการผลิตซีแตดนาเกลือส่งขายจังหวัดต่างๆ ซึ่งทางจังหวัดผลิตได้เพียง 2 – 3 พันตัน/ปี เท่านั้น

ส่วนเทคนิคในการปลูก **มะพร้าวน้ำหอมและพุทรา** ให้ได้ผลผลิตดีนั้น เกษตรกรจะต้องใส่ปุ๋ยซีแตดนาเกลือในช่วงก่อนมะพร้าวออกลูก ส่วนพุทราจะต้องมีการตัดแต่งกิ่งสม่ำเสมอ เพื่อให้ต้นพุทราแตกใบใหม่ อันจะส่งผลให้ผลผลิตต่อต้นมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงน้ำหมักจากขี้หมูว่า หากนำน้ำหมักจากขี้หมูไปรดต้นข้าว จะทำให้ต้นข้าวมีความสมบูรณ์ แข็งแรง

สำหรับ **จังหวัดประจวบคีรีขันธ์** มีสินค้าเกษตรที่สำคัญ คือ **สับปะรด** ทางจังหวัดมีเทคนิคในการทำให้สับปะรดออกผลรวดเร็วและพร้อมเพรียงกัน โดยการหยดก๊าซอะเซทิลีน (Acetylene) ซึ่งไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายมนุษย์ ลงไปที่ขั้วของสับปะรด ซึ่งการใช้เทคนิคเช่นนี้ทำให้เกษตรกรสามารถควบคุมระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ในการทำให้พืชผักผลไม้ไม่มีสีเขียวสดน่ารับประทาน มีเทคนิคที่สำคัญ คือ ให้ฉีดน้ำขึ้นไปบนที่สูง เพื่อให้ละอองน้ำจับกับไนโตรเจน (Nitrogen) ในอากาศ ก่อนตกลงสู่พื้นดิน ซึ่งการทำเช่นนี้จะทำให้พืชผักผลไม้ไม่มีใบสีเขียวสดน่ารับประทาน

สำหรับ **การป้องกันศัตรูพืช จังหวัดสมุทรสงคราม** จะไม่มีการใช้สารเคมีหรือยาฆ่าแมลงใด ๆ แต่

จะใช้วิธีทางธรรมชาติที่เรียกว่า **"ตัดหญ้าล้อมแมลง"** โดยเกษตรกรจะสังเกตลักษณะทางธรรมชาติของแมลงที่มักจะชอบวางไข่บนใบไม้อ่อน ดังนั้น ในการป้องกันศัตรูพืชที่จะมาทำลายต้นส้มโอ เกษตรกรจะตัดหญ้าเพื่อให้หญ้าแตกใบอ่อนเพื่อล่อให้แมลงมาวางไข่บนใบหญ้า หลังจากนั้นสัตว์ต่าง ๆ ตามระบบนิเวศวิทยาก็จะช่วยกำจัดศัตรูพืชเอง ซึ่งผู้แทนจากจังหวัดสมุทรสงคราม เรียกสัตว์ต่าง ๆ ที่ช่วยในการกำจัดศัตรูพืชว่า "กองทัพบก" (กบ เขียด) ช่วยกำจัดศัตรูพืชที่อยู่บนดิน "กองทัพอากาศ" (มดแดง แมงมุม) ช่วยกำจัดศัตรูพืชที่

อยู่บนอากาศ และ "กองทัพเรือ" (ปลา) ช่วยกำจัดศัตรูพืชที่ตกลงไปในน้ำจากการปักไฟไล่แมลง ส่วนศัตรูพืชที่อยู่ใต้ดิน เกษตรกรจะใช้น้ำหมักชีวภาพที่ทำจากน้ำส้มควันไม้กำจัดศัตรูพืชที่อยู่ใต้ดิน ต่อมาจังหวัดนครปฐมได้กล่าวเสริมว่าทางจังหวัดนครปฐมได้มีการใช้ตัวห้ำและตัวเบียนมาใช้ในการกำจัดศัตรูพืช โดยได้รับความรู้จากอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มาให้ความรู้แก่เกษตรกรในจังหวัด

ในเรื่อง **การตลาด (Marketing)**

จังหวัดราชบุรี ได้มีการจัด "มหกรรมสินค้าเกษตรปลอดภัยและวิสาหกิจชุมชนจังหวัดราชบุรี" ระหว่างวันที่ 1-3 กันยายน 2553 ณ อำเภอดำเนินสะดวก เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่และจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย ทั้งด้านพืช สัตว์ ประมง และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เช่น ชมพู ฝรั่ง มะพร้าวอ่อน ฯลฯ นอกจากนี้ตลาดบางแห่งในจังหวัดราชบุรี เช่น ตลาดศรีเมือง จะมีมุมสำหรับสินค้าที่ผ่านมาตรฐานตามระบบ GAP โดยเฉพาะ และมีการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องระบบ GAP แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานตามระบบ GAP ได้ต่อไป

ในเรื่อง **การรับรองคุณภาพสินค้า จังหวัดสุพรรณบุรี** ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่าในการรับรองคุณภาพสินค้าประเภทอาหารจะไม่มีการตรวจเป็นกระบวนการเหมือนสินค้าประเภทเกษตร แต่จะตรวจดูที่ความปลอดภัยของอาหารประเภทนั้นว่ามีความปลอดภัยหรือไม่ ซึ่งโดยปกติจะมีการสุ่มตรวจ 3 ครั้ง ในช่วงระยะเวลา 3 เดือน หากผ่านการตรวจจะมีการมอบป้ายรับรองคุณภาพสินค้าให้กับเจ้าของร้าน แต่ปัญหาที่เกิดจากการมอบป้ายรับรองคุณภาพสินค้าแก่เจ้าของร้าน คือ ประชาชนมักจะเข้าใจผิดคิดว่าสินค้าในร้านผ่านมาตรฐาน GAP แล้วทั้งหมด นอกจากนี้ ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ระบบ GAP ไม่สามารถบอกได้อย่างชัดเจนว่าสินค้าที่ผ่านระบบ GAP มีความปลอดภัยจริง เพราะเจ้าหน้าที่เคยตรวจส้มโอแล้วพบว่า ส้มโอไม่มีสารตกค้าง แต่เมื่อตรวจเลือดของเจ้าของสวนส้มโอกลับพบสารพิษในเลือด ซึ่งเป็นไปได้ว่าการที่ตรวจพบสารพิษตกค้างในร่างกายของเจ้าของสวนส้มโออาจมาจากการบริโภคผักผลไม้ชนิดอื่น ๆ ในตลาด หรือจากการใช้สารเคมีหรือยาฆ่าแมลง โดยไม่ป้องกันร่างกายให้มิดชิด

สุดท้ายในการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร (Q)

ประเทศไทยมีระยะเวลาในการรับรองมาตรฐานสินค้าประมาณ 2-3 ปี ขึ้นอยู่กับประเภทและชนิดของสินค้า ซึ่งเกษตรกรจะเป็นผู้ขอต่ออายุเอง โดยเกษตรกรจะต้องเป็นผู้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบล่วงหน้าก่อนหมดอายุ และในการตรวจคุณภาพสินค้า ถ้าตรวจใหม่แล้วไม่ผ่านการรับรองคุณภาพ เจ้าของจะถูกตัดรายชื่อออก ส่วนในประเทศไทยญี่ปุ่นเรียกขานระบบมาตรฐานการเกษตรแบบเดียวกันนี้ว่า ระบบ JAS (Japan Agricultural Standard : JAS) โดยจะรับรองคุณภาพสินค้าที่ได้มาตรฐานนานถึง 5 ปี

ผลสำเร็จจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในรูปแบบชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice : CoP) ในครั้งนี้ ส่งผลทำให้กลุ่มจังหวัดต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) เกี่ยวกับประสบการณ์ เทคนิค วิธีการในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยให้ได้มาตรฐานตามระบบ GAP (Good Agriculture Practice) ซึ่งจังหวัดต่าง ๆ ที่เข้าร่วม สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดตนเอง อันจะก่อให้เกิดการต่อยอดและยกระดับความรู้ ทำให้เกิดการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัดให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป นอกจากนี้ ผลจากการดำเนินการดังกล่าว ยังก่อให้เกิดความมั่นใจในการเข้าถึงปัญหา มีการสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความผูกพันต่อกันเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทำให้ผลงานที่ได้มีคุณภาพ ซึ่งชุมชนนักปฏิบัติถือเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนและเครื่องมือในการจัดการความรู้ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาบุคลากรและองค์กรต่อไป

สำหรับแผนดำเนินการต่อไป สำนักงาน ก.พ.ร. จะเข้าไปเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มจังหวัดอีกครั้งหนึ่งในเรื่อง "Green Industry : ก้าวไกลอุตสาหกรรมเชิงนิเวศน์" ในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2553 นี้

*****